

ARAŞTIRMA MAKALESİ

Kriz Dönemlerinde Öğretmenlerin Sınıf Yönetiminde Kullandıkları Çatışma Çözümü ve Motivasyon Araçları

Hicran ŞİRİNKAN, Milli Eğitim Bakanlığı, Nurettin Topçu İmam Hatip Ortaokulu, Adana, e-posta: hicrannsirinakan@hotmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-0273-4679>

Mehmet Yusuf ŞİRİNKAN, Milli Eğitim Bakanlığı, Aziz Sancar Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi, Adana, e-posta: yusuffsirinakan@hotmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-1116-7602>

Dr. Öğr. Üyesi Tuba AYDIN GÜNGÖR, Artvin Çoruh Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Artvin, e-posta: tuba.gngr@artvin.edu.tr

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-3356-7826>

Öz

Sınıf yönetimine ilişkin okul yöneticisi, öğretmen, öğrenci ve veliler farklı algılara sahip olabilmektedirler. Sınıfın iyi yönetilmesi, eğitim-öğretimde amaca ulaşmak için en önemli adımdır. Sınıf yönetimi, eğitim yönetiminin ilk ve de temel basamağıdır. Eğitim yönetiminin kalitesi, sınıf yönetiminin kalitesine bağlıdır. Araştırmamanın amacı, öğretmenlerin kriz dönemlerinde, sınıf yönetiminde kullandıkları çatışma çözümü ve motivasyonun araçlarını araştırmaktır. Bu çalışmada, nitel araştırma yöntemlerinden olgubilim (fenomenoloji) araştırma deseni kullanılmıştır. Çalışma grubu yirmi öğretmenden oluşmuştur. Veriler; “Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu” kullanılarak elde edilmiştir. Verilere içerik analizi yapılarak, kodlanan veriler için kategoriler oluşturulmuştur ve bu çalışmanın sonucunda “Sınıfta alınan önlemler”, “Sınıf yönetim sürecine etki”, “Sınıf yönetim sürecine katkı” ve “Sınıfta kullanılan motivasyon araçları” gibi kategoriler elde edilmiştir. Analizinde ise içerik analizi kullanılmış, nitel araştırmalarda kullanılan geçerliliklerden faydalanılmıştır. Araştırma bulgularında sınıf yönetimi kavramının iyi bilinmesinin önemi, sınıf yönetim sürecinde çözüm stratejileri ve motivasyon araçlarının etkin olarak kullanılması gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Sınıf Yönetimi, Eğitim Yönetimi, Kriz, Çatışma, Motivasyon.

Makale Gönderme Tarihi: 17.03.2022

Makale Kabul Tarihi: 02.06.2022

Önerilen Atıf:

Şirinkan, H., Şirinkan, M. Y. ve Aydın Güngör, T. (2022). Kriz Dönemlerinde Öğretmenlerin Sınıf Yönetiminde Kullandıkları Çatışma Çözümü ve Motivasyon Araçları, *Sosyal, Beşerî ve İdari Bilimler Dergisi*, 5(6): 770-782.

Journal of Social, Humanities and
Administrative Sciences

2022, 5(6): 770-782. DOI:[10.26677/TR1010.2022.990](https://doi.org/10.26677/TR1010.2022.990)
ISSN: 2667-422X Dergi web sayfası: www.sobibder.org

RESEARCH PAPER

**Conflict Resolution and Motivation Tools Used by Teachers in Classroom
Management in Times of Crisis**

Hicran ŞİRİNKAN, Ministry of National Education, Nurettin Topçu Imam Hatip Secondary School, Adana, e-mail: hicrannsirinikan@hotmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-0273-4679>

Mehmet Yusuf ŞİRİNKAN, Ministry of National Education, Aziz Sancar Vocational and Technical Anatolian High School, Adana, e-mail: yusuffsirinkan@hotmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-1116-7602>

Assistant Prof. Dr. Tuba AYDIN GÜNGÖR, Artvin Çoruh University, Faculty of Education, Artvin, e-mail: tuba.gngr@artvin.edu.tr

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-3356-7826>

Abstract

The aim of the research is to investigate the conflict resolution and motivation tools that teachers use in classroom management during crisis periods. In this study, phenomenology research design, one of the qualitative research methods, was used. The study group consisted of twenty teachers. Data; It was obtained by using the "Semi-Structured Interview Form". By conducting content analysis on the data, categories were created for the coded data, and as a result of this study, categories such as "Measures taken in the classroom", "Effect on the classroom management process", "Contribution to the classroom management process" and "Motivation tools used in the classroom" were obtained. Content analysis was used, and the validity used in qualitative research was used. In the research findings, it was concluded that the importance of knowing the concept of classroom management well, solution strategies and motivation tools should be used effectively in the classroom management process.

Keywords: Classroom Management, Education Management, Crisis, Conflict, Motivation.

Received: 17.03.2022

Accepted: 02.06.2022

Suggested Citation:

Şirinkan, H., Şirinkan, M. Y. and Aydın Güngör, T. (2022). Conflict Resolution and Motivation Tools Used by Teachers in Classroom Management in Times of Crisis, *Journal of Social, Humanities and Administrative Sciences*, 5(6): 770-782.

GİRİŞ

Sınıf yönetimi bir sanattır aslında. O sınıfta öğretmen ve öğrencileri vardır. Rutin bir öğrenci grubu ile de karşılaşabilir, beklendik bir olaya beklenmedik bir tepki olabileceği gibi beklenmedik bir olaya beklenmedik bir tepki ile de karşılaşılabilir. Yeri gelince kriz diye adlandırabilecek bir olayı soğukkanlılıkla bertaraf edebilmek sanattır.

Öğretmen sınıfa hakimdir, sınıfı yönetendir. Sınıfın iyi yönetilmesi, eğitim-öğretimde amaca ulaşmak için en önemli adımdır. Öğretmenin görevi, sadece öğretim yapmak değil, ayrıca yönetime katılmak, yönetimi desteklemek de öğretmenin görevleri arasındadır (İlgar, 1996). Öğretmenin eğitim, içerik, yöntem, iletişim ve öğretmenlik formasyonu ile alakalı yeterlilikleri, sınıf yönetimini şekillendirir. Okul veya sınıftaki etkinlikler, öğrencileri eğitime ve sosyal aktivitelere yönlendirmelidir. Öğrencilerin sosyal gelişimleri okul/öğretmen tarafından devamlı takip edilmelidir. Böylece öğrenci kaynaklı problemler daha kolay aşılacaktır. İyi bir sınıf yönetimi böyle konuları çözmeye etkili bir sistemdir, böylece ilgili problemlerin oluşmasını engelleyecektir.

Öğrencilerin eğitim ile ilgili amaçları etkili bir biçimde gerçekleştirebilmelerine, öğrenmelerini kolaylaştıracak sınıf ortamını oluşturmaya ve geliştirmeye yönelik kurallar, kavramlar ve ilkeler grubuna sınıf yönetimi denir (Aydın, 2007). Sınıf yönetimi, sınıfta olumlu bir öğrenme iklimi oluşturma, öğrencilerin kendilerini rahatça ifade edebilmelerine ve potansiyellerini ortaya koyabilmelerine fırsat sağlama sürecidir (Turan, 2006). Daha iyi olması istenen bir eğitim için öğreticilerin eğiticilik/eğitimcilik özelliği olduğu kadar yönetim/yöneticilik özelliklerinin de yukarıya çıkartılması önemli olmaktadır. Sınıf yönetimi, eğitim yönetiminin de ilk ve temel basamağıdır. Bu anlamda eğitim yönetiminin kalitesi, sınıfın iyi yönetim kalitesiyle doğru orantılıdır (Ök, Göde ve Alkan, 2006). Sınıf yönetimine yöntemin bir çeşidi olarak baktığımızda, öğretmenlerin sınıfta olduğu kadar sınıfın dışını da içine alan yönetim kabiliyetleri üzerine yoğunlaştığı görülür. Sınıf yönetimine bir yöntem olarak bakılırsa, öğretmenlerin sınıfta olduğu kadar sınıfın dışını da içine alan bir yönetim özelliği üzerine yoğunlaştığı görülür (Terzi, 2002).

Öğretmen iyi bir öğreticidir, ama beraberinde, etkili bir de yönetici olmalıdır (Sarıttaş, 2003). Sınıf içi yönetimde etki isteniyorsa meydana gelebilecek krizlerde etkin çözüm stratejileri ve farklı motivasyon araçları kullanarak öğrencilerin davranışı zorlamayla olmayacak, öğrencilere içinde buldukları öğrenme ortamlarının yanında davranışlarını kontrol etmeyi göstererek düzenlenecektir. Sınıfta yönetim, öğrencilerin mesuliyet duygusunun iyileştirilmesinde, kendilerini yeniden değerlendirme, kontrolü altına alma ve şahsi kontrolü sağlamakta kullandıkları bir araçtır. Sınıftaki yaşamın, daha önceden belirlenen gayelere uygun olacak bir şekilde meydana gelmesinden, ilk ve önce sorumlu olan öğretmendir. Sınıftaki öğrenme zemininin düzenlenmesi ve idare edilmesi öğretmenin sorumluluğunda olacaktır. Böylece öğretmenin, sınıf yönetiminin ilkelerini, yöntemlerini gayet yerinde bilmesi lazım gelir. Böylece sınıfta hayat, daha içten, sevimli, daha yararlı olacaktır (Aydın, 2007). Fiziki şartları düzenlenmiş bir sınıfta öğretmenlerin en temel, ilk başta gelen görevi öğrencilerin bireysel hal ve hareketlerini kontrol altına almaya yardım etme, kabul edilebilir düzeyde kurallar, teknik ve yöntemler geliştirmedir. Sınıfta bulunan her birey, özellikleri, kendisine yönelik öğrenme ihtiyaçları ve her biri için ayrı bir kişi/şahıs olarak öğretmenin sevk ve idaresindedir. Öğretmenin sınıfta tüm bunları kaale alması ve bunları sağlayacak özelliklerle donatılması gerekir (Sarı, 2002).

Öğretmenliğin ilk zamanlarında, sınıf içi yönetim, öğretmenlerin vakitlerinin gayet büyük bir kısmını işgal eder. Genç ve deneyimi olmayan öğretmenlerin birçoğu, sınıfta disiplin problemi ile karşı karşıya kalırlar (Gordon, 1996). Davranış yönetimi ile alakalı olarak karşılaşılan birtakım zorluklar sadece tecrübesiz öğretmenlerde karşılaşılan bir durum değildir. Tecrübeli bazı öğretmenlerin bile sınıf yönetimi ile alakalı ihtiyaç duyacağı stratejiler vardır (Özyürek, 1996).

Tecrübeli öğretmenlerin çoğunluğu da disiplin kavramını yerleştirmeleri gerektiği zaman, itici olduğunu, hoş birşey olmadığını fark etmişlerdir (Gordon, 1996). Sınıf yönetimi ile alakalı öğretmenlerin karşılaştığı bir takım zorluklar, sınıfın yapısı ve öğrencilerden kaynaklanabileceği gibi öğretmenden de kaynaklanabilmektedir. Öğretmenin öğretim ve yönetim şekli, öğrencilerle alakalı beklentinin asgari düzeyde olması, öğretmenin şahsi özellikleri gibi öğretmenden kaynaklı sorunlar vardır (Öztürk, 2002). Öğretmenler kendi istedikleri şekilde eğitim-öğretim yapamadıklarında, başarısızlık duygusunu yoğun bir şekilde yaşadıklarından bahsederler.

Elde edilen bu deneyimler ve sınıf yönetimin ilkeleri belirli şekle yönelik uygulanması bu ve bunun gibi sıkıntıları yok edecektir (Gürsel, 2005). Öğretmenler, öğrencileriyle iyi ilişki içinde olduklarında, disiplin kurmaya, sertçe davranmaya gerek olmayacaktır. Öğretmenler, öğrencileriyle ilişkileri iyi olmazsa öğretim yöntemlerinin etkili gerçekleşmeyeceğini görecektir. Böylece öğretmenlerin, öğrencisiyle arasındaki iletişimlerdeki şeffaflık, önem ve birbirine ihtiyaç duyma kurallarında dikkatli olmaları gerektiği söylenebilir (Gordon, 1996).

Yönetimin aslı bireyi etkilemektir. Sınıf yönetimi de doğal olarak sınıftaki öğrencileri etkilemektir (Erdoğan, 2001). Etkili bir sınıf yönetimi olmazsa, eğitimde istendik yerleşik davranışlar kazandırılmaz (Terzi, 2002). Sınıf, öğrencilerle öğretmenlerin bir araya geldikleri ortamdır. Öğrenci davranışları burada şekillenir. Öğrenciler, öğretmen, uygulanan programlar ve bazı diğer faktörler sınıftadır. Eğitim yönetiminin, okul yönetiminin amaçları, eğitim öğretim etkinliklerini geliştirip eğitimin kalitesini en üst düzeye çıkartmaktır. Yönetimin, okulun fiziki geliştirilmesi veya ihtiyaç duyulan araç gereçlerin karşılanması ve eğitim imkanlarının sağlanmasını temel alır. Sınıf yönetimi ise öğretmenlerinin sorumluluğundadır. Eğitimde başarıyı daha yukarılara çıkarma, sınıf yönetimini iyileştirme fikri, gaye olarak değerlendirilmelidir (Başar, 2004).

Sınıf yönetimine etkisi olan birtakım değişkenler vardır. Plan, program, fiziki düzen, öğretmen-öğrenci ilişkileri ve zamanı iyi, yerinde kullanımı ile sınıfta davranış düzenlenmesidir (Başar, 2004; Çelik, 2003). Etkin bir eğitim bekleniyorsa, etkili bir sınıf yönetimi sağlanmalıdır (Ök ve diğerleri, 2006). Eğitim aktivitelerinde, istenen başarıyı kazanmanın ilk koşulu, etkili bir sınıf yönetimidir (Aytekin, 2000). Sınıf yönetiminde en etkin şey öğretmendir (Celep, 2004). Öğretmenlerin sınıf yönetim başarıları öğrencilerin başarılarını direkt etkiler (Özdemir, 2004). Öğretmenlerden, gelişmelere ek öğrencilerin kişisel farklı özelliklerini dikkate alarak sınıfta ortam oluşturmaları ve etkin sınıf yönetimi becerisi beklenir.

Öğretmen sınıf ortamında tertip, düzeni sağladığında, zaman kaybı olmayacak, böylece öğretme amaçlarını yerine getirip, kendisini ve öğrencilerini daha da geliştirmek için gayret sarfedecektir. Etkili ve etkin bir öğrenme, öğretme süreci oluşturmak isteyen öğretmenlerde gerekli en önemli kabiliyetlerden birisi sınıflarında bulunan öğrencileri ve bulunan kaynakları sınıfın gayeleri yönünde harekete geçirme, yine sınıfın hedefleri doğrultusunda yöneltme kabiliyetidir (Demirtaş, 2005). Sınıf ortamında yönetimin bir diğer özelliği, sınıfta ortamda süreçle alakalı öğrencilerin akademik bazlı başarıları, öğretmenin ve öğrencilerin hal, hareket ve davranışına etki eden sosyal bir takım değişebilir öğretmen kendi kıfayetleri gibi bir takım mevzularda yapılan birden çok emek verilmiş çalışmayla daha da güzel anlaşmıştır (Turan, 2003).

Bu araştırmada, sınıf yönetiminin ne kadar önemli olduğuna dair durum tespitinin yapılması ve sınıf yönetiminde kriz dönemlerinde öğretmenlerin kullandıkları çözüm stratejileri ve motivasyon araçlarının etkileri incelenmiştir. Araştırmada öğretmenlerin sınıf yönetim sürecine ilişkin görüşleri, süreci nasıl yönettikleri, sürece katkıları, uygulamaları, uygularken/destek olurken yaşadıkları olumsuzlukları, sınıf yönetimi yöntemleri, öğretmenlerinin bakış açıları üzerinden tespit etmeye çalışılmıştır. Bu araştırmanın sonucunda ele geçecek bulguların eğitime-öğretime bazı yönüyle ilave katkı sağlayacağı öngörülmektedir. Araştırma, öğretmenlerin

kullandıkları etkili yöntemlerin tespit ve değerlendirmesinin yapılması bu konuda uygulayıcılara yol göstermesi adına önem arz etmektedir. Araştırmayla birlikte toplanacak bilgi ve bulgular öğretmenlerin öncelikle sınıf yönetimi hünerleri konusunda daha tutarlı, daha gerçekçi yorumlamalar yapılmasına, uygulanacak çözüm stratejileri ve motivasyon araçlarının ne kadar etkili olduğunun ortaya konulmasına yardım edecektir. Sınıf içi yönetim becerileri öğretmenin başarı düzeyini, motive ve iş memnuniyetini önemli düzeyde etkiler. Öğretmenlerin kriz dönemlerinde sınıf içi yönetim marifet düzey görünümünün, ister hizmet öncesi eğitimde, ister hizmetiçi eğitimde imarı konusunda ilgili kişilere önemli düzeyde fayda sağlayacaktır (İlgar, 2007). Bu doğrultuda aşağıda ifade edilen soruların yanıtları incelenmektedir.

- Öğretmenlerine kriz dönemlerinde sınıf yönetim sürecinde okul bazında aldıkları önlemler nelerdir?
- Öğretmenlerin sınıf yönetiminde sınıf bazında karşılaştıkları sorunları çözme stratejileri nelerdir?
- Öğretmenlerin sınıf yönetiminde karşılaştıkları sorunları çözmeye kullandıkları motivasyon araçları nelerdir?

YÖNTEM

Öğretmenlerin Kriz Dönemlerinde Sınıf Yönetiminde Kullandıkları Çatışma Çözümü ve Motivasyon Araçları isimli etik açıdan Helsinki Deklorasyonuna uygun olarak düzenlenmiştir. Ayrıca bu bölümde araştırmanın modelinin açıklanmasına, evren ve örneklem içinde çalışma grubu ve bu çalışmaya katılan katılımcıların demografik bilgilerine, kullanılan veri toplama araçları ve toplanan verilerin analizine ilişkin elde edilen bilgiler sunulmuştur.

Araştırmanın Modeli

Araştırmada öğretmenlerin kriz dönemlerinde sınıf yönetiminde kullandıkları çatışma çözüm ve motivasyon araçları ile ilgili görüşlerini belirlemek amaçlanmıştır. Bu nitel çalışmada, fenomenolojik yaklaşım da olarak bilinen Olgubilim yaklaşımı kullanılmıştır. Bu yöntem, anlamını zihnimize tam oluşturamadığımız, ancak yabancı da olmadığımız olguları araştıran çalışmalar için bulunmaz bir araştırma zeminidir. Bu araştırmalarda (Olgubilim) araştırmanın konusu olguyu yaşayan ve bu olguyu araştırmacıya/okuyucuya yansıtabilecek birey veya grup veri kaynağıdır (Yıldırım ve Şimşek, 2008). Bu çalışma, öğretmenlerin yorumlarına dayandığından, olgu bilim araştırması olma özelliği taşımaktadır.

Çalışma Grubu

Bu araştırmanın çalışma grubunu Adana ili, Yüreğir ilçesinde bir lisede görev yapan öğretmenler (N=20) oluşturmaktadır. Katılımcılar, amaca uygun örnekleme yöntemlerinden amaçlı örnekleme seçim yöntemiyle seçilmişlerdir. Kolay ulaşılabilir veya elverişli örnekleme, mevcut olan, ulaşması hızlı ve daha kolay olan unsurlara dayanır. Nitel araştırmalarda sık kullanılır, ancak kullanılması da en az istenir. Kolay ulaşılabilir örneklemede araştırmacı, halen var olan unsurlar içerisinde yeterli sayıda unsuru örnekleme olarak belirler. Bu örnekleme şans eseri, tesadüfi, kazara örnekleme olarak da ifade edilir (Patton, 2005).

Araştırmaya katılan öğretmenlerin demografik özellikleri hakkında betimsel istatistiklere ait veriler aşağıdaki Tablo 1' de gösterilmektedir.

Tablo 1. Örneklem Grubuna İlişkin Tanılayıcı Özellikler

	Gruplar	(f)	(%)
Cinsiyet	Kadın	11	55
	Erkek	9	45
Yaş	20-30	6	30
	31-40	8	40
	41-50	4	20
	51 ve üzeri	2	10
Eğitim Durumu	Lisans	15	75
	Yükseklisans	5	25
	Doktora	0	0
Görev Süresi	1-5 yıl	8	40
	6-10 yıl	6	30
	11-15 yıl	2	10
	16-20 yıl	4	20

Tablo 1’de yer alan değerlere göre, çalışma grubunda yer alan öğretmenlerin 11’in (%55) kadın, 9’unun ise (%45) erkek olduğu görülmektedir. Araştırmaya katılan öğretmenlerin yaşları incelendiğinde, 6’sının (%30) 20-30 yaş aralığında, 8’inin (%40) 31-40 aralığında, 4’ünün (%20) 41-50 yaş aralığında ve 2’sinin (%10) ise 51 yaş ve üzerinde olduğu görülmektedir. Araştırmaya katılan öğretmenlerin eğitim durumları incelendiğinde 15’inin (%75) Lisans, 5’inin (%25) Yüksek lisans olduğu, doktora düzeyine ise hiç bir öğretmenin sahip olmadığı görülmektedir. Araştırmaya katılan öğretmenlerin görev sürelerine baktığımızda ise 1-5 kıdem yılına sahip 8 (%40), 6-10 kıdem yılına sahip 6 (%30), 11-15 kıdem yılına sahip 2 (%10) ve 16-20 kıdem yılına sahip 4 (%20) öğretmenin olduğu görülmektedir.

Veri Toplama Aracı

Araştırmada lise kademelerinde görev yapan öğretmenlerin kriz dönemlerinde sınıf yönetiminde kullandıkları çözüm stratejileri ile motivasyon araçlarına dair fikirlerine ilişkin verileri toplama gayesiyle, araştırmacılarca hazırlanmış yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır.

Araştırmacının literatür tarama sonucu geliştirdiği yarı yapılandırılmış görüşme formu veri toplama aracı olarak bu araştırmada kullanılmıştır. Görüşmede sorulacak soruların hazırlık aşamasında, araştırma konusuyla alakalı ulusal ve uluslararası alanyazın tarama yapılmış olup, konuyla alakalı nicel ve nitel desenli yapılmış çalışmalardan faydalanılmıştır. Alanyazın taraması ile çalışmaların kavramsal temeli meydana getirilip konuyla alakalı detaylı bilgilere erişildikten sonra, görüşme formunda olması gerektiği düşünülen sorular oluşturulmuştur. Belirlenen bu 6 sorunun amacı, anlamı ve kapsamı yönüyle değerlendirilmesi amacıyla alan uzmanı 2 ayrı üniversite hocasından görüş alınmıştır. Araştırmaya dair elde edilen veriler Ocak- Haziran 2021 tarihleri arasında araştırmaya iştirak eden öğretmenler ile yapılmış olan görüşmeler aracılığıyla toplanmıştır. Görüşmeler sırasında içinde bulunduğumuz Covid-19 süreci de göz önüne alınarak teknolojiden yararlanılmış, daha fazla aynı ortamda bulunmama adına görüşme yapılan öğretmenlerden izin alındıktan sonra görüşme formunu Google form üzerinden doldurması istenmiştir. Google form üzerinden doldurma işlemi aynı zaman görüşme esnasında yaşanabilecek veri kayıplarının da önüne geçecektir.

Geçerlilik ve Güvenilirlik

Araştırmada katılımcılardan kendini huzurlu hissedebileceği, rahat davranabileceği ve görüşlerini samimiyetle ortaya koyabilecekleri bir ortamda formu doldurmaları istenmiştir. Katılımcılara görüşme formunda, katılımcıların soruları cevaplarken soruların yanlı ifade edilmesinden kaçınılmıştır. Her bir görüşme (formun doldurulması) ortalama 30 dakika sürmüştür. Araştırmada geçerlilik ve güvenilirliği arttırmak amacıyla veri çeşitlemesi yoluna gidilmiştir. Bu araştırmada lise kademesindeki öğretmenlerin kriz dönemlerinde sınıf yönetim sürecinde kullandıkları çatışma çözüm stratejileri ve motivasyon araçlarıyla alakalı farklı ama zengin veri çeşitlerine ulaşma amaçlı veri menşelerinin çeşitlendirilmesi yoluyla elde edilmeye çalışılmıştır. Veri kaynaklarının çeşitlendirilmesi, yani farklı özellikleri olan katılımcıların araştırmaya katılması, araştırılan olgu ya da duruma dair farklı algıların ve hayat tarzlarının meydana çıkartılmasına imkan sağlayacaktır (Yıldırım ve Şimşek, 2008). Bu yelpazeyi sağlamak için araştırma lise kademelerinde eğitim veren çeşitli tür ve derece okullarında yürütülmüş, farklı cinsiyetlerdeki öğretmenlerin görüşlerine başvurulmuştur.

Sonrasında görüş birliği sağlanamayan kodlarda ortak noktalar bulunmuş olup, uyuşma yüzdesinin %82, 36 olduğu görülmüştür. Araştırmanın güvenilir kabul edilebilmesi için güvenilirlik hesaplarının %70'in üzerinde çıkması beklenir (Miles ve Huberman, 1994). Bu araştırma Miles ve Huberman'ın (1994) güvenilirlik formülü kullanılmıştır.

Veri Analizi

Veriler, betimsel ve içerik analizleri teknikleri kullanılarak analiz yapılmış olup analiz boyunca önce, formlar çözülmüş, öğretmenler temelinde analizler yapılmış, analizlerde görüşlerine başvuru alan öğretmenlerin birer kodu (Öğrt-1, Öğrt-2 şeklinde) olmak üzere açıklamalar yapılmıştır. Araştırma bulguları, görüşmede sorulan sorular baz alınarak çözümlenmiş, her soru için tema ve alt temalar oluşturulmuştur. Birebir alıntı olarak kullanılabilmesi düşünülen cümleler belirlenmiş ve gerekli görüldüğü durumlarda bulgular bölümünde birebir alıntı olarak yer verilmiştir.

BULGULAR

Araştırmanın bu kısmında araştırmanın amacı gereğince cevaplanması planlanan alt problemlere ait bulgular ve bu bulgulara ait yorumlara yer verilmiştir.

Öğretmenlerine Kriz Dönemlerinde Sınıf Yönetim Sürecinde Okul Bazında Aldıkları Önlemler Nelerdir?

Öğretmenlerin sınıf yönetiminde kriz dönemlerinde karşılaştıkları çatışmalarda kullandıkları çözüm stratejileri ve motivasyon araçlarının incelendiği bu nitel çalışmada elde edilen sonuçlar araştırma sorusuna göre sıralanmıştır. Araştırmanın birinci alt problemi "Öğretmenlerine kriz dönemlerinde sınıf yönetim sürecinde okul bazında aldıkları önlemler nelerdir?" şeklindedir. Araştırma sorusuna dair kodlar "Sınıfta alınan önlemler" olmak üzere tema (kategori) altında toplanmıştır. Öğretmenlerin deneyimlerine göre alt probleme ait bulguları elde edebilmek amacıyla elde edilen kodlar Tablo 2'de sunulmuştur.

Tablo 2. Sınıf Yönetim Sürecinde Okul Bazında Alınan Önlemler

Tema	Kodlar	Frekans
Sınıfta alınan önlemler	Derslerin zamanında başlaması	15
	Derslerin zamanında bitirilmesi	15
	Derse geç kalmaların önlenmesi	10
	Dersin bölünmesinin engellenmesi	10
	Sınıfın fiziki olarak düzenlenmesi	17
	İstenmeyen davranışların önlenmesi	14

Tablo 2 incelendiğinde katılımcılar sınıfta alınan bazı önlemlerden bahsetmişlerdir. Öğretmenlerin çoğunluğu sınıfın fiziki olarak düzenlenmesini sınıf yönetimi için okulda alınan önlem olarak görmüş, belirli bir kısmı ise derse geç kalmaların önlenerek dersin bölünmesinin önüne geçilmesini sınıf yönetimi için okulda alınan önlem olarak görmüştür.

“Müdürümüz, derslerin düzenli işlenmesi konusunda hassas davranıyor. Veliler veya başkası tarafından derslerin kesintiye uğramasına izin vermiyor. Bu durum sınıf iklimini olumlu etkileyerek çatışmaları önlemektedir” (Öğrt-8).

“Öğretmenler derslere zamanında girip-çıkma konusunda gerekli hassasiyeti göstermektedir. Sene başında öğretmenler kurulunda alınan kararlar doğrultusunda öğrencilerin derse geç kalmalarını önlemek amaçlı gerekli uyarılar yapılmaktadır” (Öğrt-10).

“Evet, üç yıldır bu okulda görev yapmaktayım. Şimdiye kadar dersine dâhil olduğum sınıflarda eğitim ortamı için fiziksel düzenlemelerin yapıldığını söyleyebilirim” (Öğrt-9).

“Okulumuzda yasaklar değil düzeni sağlamak adına uyulması gereken kurallar devrede. Okul kuralları, öğrenci kayıt yaptırırken öğrenci ve velisine sözleşme imzalatılıyor. Böylelikle birçok istenmeyen davranış engellenmiş oluyor” (Öğrt-10).

Öğretmenlerin Sınıf Yönetiminde Sınıf Bazında Karşılaştıkları Sorunları Çözme Stratejileri Nelerdir?

Araştırmanın ikinci alt problemi “Öğretmenlerin sınıf yönetiminde sınıf bazında karşılaştıkları sorunları çözme stratejileri nelerdir?” şeklindedir. Araştırma sorusuna dair kodlar “Sınıf yönetim sürecine etki ve sınıf yönetim sürecine katkı” olmak üzere iki tema (kategori) altında toplanmıştır. Öğretmenlerin deneyimlerine göre alt probleme ait bulguları elde edebilmek amacıyla elde edilmiş olan kodlar Tablo 3’ de sunulmuştur.

Öğretmenlerin okul yöneticilerinin öğretimi denetleme ve geliştirme davranışı hakkındaki Tablo 3 incelendiğinde katılımcılar öğretmenlerin sınıf yönetim sürecine etki/katkısı hakkında görüş belirtmişlerdir. Öğretmenlerin büyük çoğunluğu olumlu öğrenci davranışlarının ödüllendirilmesinin sınıf yönetimine katkı sunduğunu belirtmiş, bazı öğretmenler okul/sınıf kurallarında yaptırım uygulanmasının sınıf yönetimine katkısının olduğunu, bazı öğretmenler ise sınıf içinde adaletli davranmanın sınıf yönetimine katkısının olduğunu söylemişlerdir.

Tablo 3. Öğretmenlerin Sınıf Yönetim Sürecinde Kullandıkları Çatışma Çözüm Stratejilerinin Etkisi/Katkısı

Temalar	Kodlar	Frekans
Sınıf yönetim sürecine etki	Sınıfta adaletli davranma	11
	Beden dilinin kullanılması	13
	Öğrenci çalışmalarını kontrol etme	11
	Öğrenci ile iletişim kurma	16
	Okul/sınıf kurallarında yaptırım	15
Sınıf yönetim sürecine katkı	Etkili davranış değiştirme yöntemlerini uygulama	13
	Sınıfta düzenin sağlanması	16
	Demokratik sınıf iklimi oluşturma	13
	Öğrencinin ödüllendirilmesi	18

“Öğretmenler öğrencilere göz temasıyla kurallara uyması gerektiğini hissettirebilir. Göz temasıyla öğrenciye güven duyduğunu hissettirebilir” (Öğrt-16).

“Okul idaresi öğretmenlerle birlik olarak söz ve davranışlarıyla okulda demokratik bir iklim oluşturur” (Öğrt-6).

“Öğretmenler tatlı sert bir üslupla hem disiplin sağlıyor hem de öğrencinin kendini ifadesine fırsat veriyor” (Öğrt-8).

“Okul kuralları tüm öğrencilere adil olarak uygulanıyor. Özellikle kılık kıyafet ve disiplin konularında okul müdürü ve öğretmenlerin ortak tavrı kurallara uyan öğrenci sayısını artırmaktadır” (Öğrt-10).

“Öğretimden çok eğitimi önemli görerek, önce motivasyonlarını sağlayarak onlarda davranış değişikliği için zaman zaman ödül veririm” (Öğrt-18).

Öğretmenlerin Sınıf Yönetiminde Karşılaştıkları Sorunları Çözmede Kullandıkları Motivasyon Araçları Nelerdir?

Araştırmanın üçüncü alt problemi “Öğretmenlerin sınıf yönetiminde karşılaştıkları sorunları çözmede kullandıkları motivasyon araçları nelerdir?” şeklindedir. Araştırma sorusuna dair kodlar “Sınıfta kullanılan motivasyon araçları” olmak üzere tema (kategori) altında toplanmıştır. Öğretmenlerin deneyimlerine göre alt probleme ait bulguları elde edebilmek amacıyla elde edilmiş olan kodlar Tablo 4’ de sunulmuştur.

Tablo 4. Öğretmenlerin Sınıfta Karşılaşılan Sorunları Çözme Stratejileri

Temalar	Kodlar	Frekans
Sınıfta kullanılan motivasyon araçları	Öğrencilere zaman ayırma	2
	Rehberlik/İletişim kurma	9
	Öğrenci-öğretmen diyalogu	8
	Zamanında iletişim	4
	İkna edebilme	1

Tablo 4 incelendiğinde katılımcılar öğretmenlerin sınıf bazında karşılaşılan sorunlara çözümü ile disiplin süreci hakkında görüş belirtmişlerdir.

“Okul rehberlik servisi ile koordinasyon içinde çalışarak kriz dönemlerinde oluşabilecek sorunlara karşı nasıl davranmamız gerektiği konusunda bilgi alışverişinde bulunuruz” (Öğrt-5).

“Sorunu çözmeye etkili bir rol oynayabilmek için, aile ile bizzat ilgilenerek sorunun çözülmesi için elimden geleni yapıyorum” (Öğrt-19).

“Rehberlik servisi ile iletişim halindeyim. Problem yaşandığında nöbetçi öğretmen, sınıf rehber öğretmeni ve rehber öğretmen ile diyalog halindeyim” (Öğrt-2).

“Disiplin süreçlerinde tarafsız/adaletli davranmaktayım. Cezai işlem gerektiren durumlarda kararlı davranmakta, okul idaresine yönlendirmekteyim” (Öğrt-10).

SONUÇ TARTIŞMA ve ÖNERİLER

Etkili bir eğitim isteniyorsa, uygun hazırlanmış bir sınıf ortamı, verimli öğrenci - öğretmen iletişimi ile birlikte belirlenmiş sınıf kuralları ile oluşturulan bir düzen beklenmektedir. Eğitim - öğretim etkinliklerinin gerçekleştiği yer sınıf ortamıdır ki, bir öğretim yılında, öğrenim süresinin çok büyük bir kısım sınıfta geçer ve geçen bu zaman diliminde öğrencilerle yüzyüze vakit geçirilir. Böylece eğitimin asıl amacı olan davranış kazandırma da burada gerçekleşir. Sınıfta öğretmen, öğrenci ve kaynaklar yer alır. Tüm bunlardan dolayı eğitim yönetiminin kalitesi sınıf yönetiminin kalitesine bağlıdır denilebilir.

Bu araştırma kapsamında, öğretmenlerin kriz dönemlerinde sınıf yönetiminde karşılaştıkları çatışmalarda kullandıkları çözüm stratejileri ve motivasyon araçlarını ölçen geçerli olan güvenilir bir ölçek geliştirilmiştir. Geliştirilen ölçek ve kişisel bir bilgi formu liselerde görev yapan 20 öğretmene uygulanmış, öğretmenlere göre kriz dönemlerinde kullanılan çözüm stratejileri ve motivasyon araçlarının sınıf yönetimine olan etkileri ile çeşitli değişkenler arasındaki ilişki oluşturulmuştur. Sonuçta öğretmenlere göre sınıf yönetiminde karşılaşılan krizleri çözmeye kullanılan çözümler ve motivasyon araçları ile çalışılan okul kademesi, cinsiyet, mesleki kıdem gibi değişkenler arasında bazı ilişkiler bulunmuştur.

- Öğretmenlerin okul örgütlenmesi içerisindeki rehberlikle ilgili görevleri hakkındaki algıları mesleki deneyimleri arttıkça artmaktadır. Bunun nedeni yeni mezun olan bir öğretmenin görevlerini net olarak bilmemesinden kaynaklanıyor olabilir. Bunun için hem lisans eğitiminde öğretmenlik meslek derslerinin ders saatinin artırılabilir, hemde mesleğe başlayınca, mesleki kıdemi 10 yıla kadar olan öğretmenlere daha yoğun hizmet içi eğitim düzenlenebilir.
- Öğrencilerin önerileri önemsenmeli, yönetici – öğrenci ve öğrenci arasındaki iletişimin düzeyi iyi olmalı ve yüksek tutulmalıdır.
- Sınıf kuralları, sınıf seviyelerine ve o sınıfta derse giren öğretmenlere göre değişmektedir. Kuralların uygulanmasında ve yaptırımında otokratik tutum olumsuz olarak, kuralların uygulanması ve yaptırımında demokratik tutum sergileme ise olumlu olarak değerlendirilmiştir.
- Sınıf kurallarını daha belirgin bir hale getirip, öğrencilere anlaşılır bir şekilde açıklayarak uygulamada yaşanacak bir takım zorluklar yok edilebilir.
- Ulaşılması istenen amaçların araçlarla yer değiştirmesine sebep olabilecek katı bir kuralcı anlayıştan kaçınılmalıdır. Kuralların yarar düzeylerini yükseltip aktif hale getirmek, zararlarını en aza indirebilmek için, oluşturulacak kurallar, çok yönlü düşünülerek, paydaşların görüşleri de alınarak grupça oluşturulmalı, ve sayısı da az olmalıdır. Kurallara uyulması için, kurala

uymamanın olası sonuçlarına da sınıfla birlikte karar verilmeli ve buna göre yaptırımlar uygulanmalıdır.

- Olumlu ve olumsuz görülen davranışlar için ödül ve ceza yararlıdır.

Araştırmanın sonunda öğretmenlere göre sınıf yönetiminde kullandıkları motivasyon araçlarının olumlu ve olumsuz yönleri belirlenmiştir. Bu sonuçlara bağlı kalınarak öneriler aşağıda belirtilmiştir.

- Eğitim fakültelerinde okuyan öğrencilerin son sınıflarında almış olduğu okul deneyimi dersi ile yaptığı staj uygulama ve değerlendirmesi işlevselleştirilmeli, staj rehber öğretmeni ile fakülteden izlemek için giden öğretim üyesi öğrencilerin sınıf yönetimi becerisini de ölçüp, değerlendirmeli, gördüğü eksiklikleri öğrencileri geri dönüt olarak sunmalıdır.
- Sınıf ve okulda bireysel ve grupça yapılan/yapılacak etkinlikler, eğitsel kulüp faaliyetleri, sosyal, sportif, kültürel, bilimsel ve sanatsal çalışmalar önemsenmeli ve işlevselleştirilmelidir. Bu amaçla; Öğrencilerin gerek bireysel, gerek takım olarak spor müsabakalarına katılmaları özendirilebilir. Öğrenciler için turlar düzenlenebilir, okulda çıkarılan/çıkarılacak gazete ve dergilerde aktif görevler verilebilir, konferanslar düzenlenebilir. Sanatsal etkinlik olarak da müzik, tiyatro, resim gibi kişisel gelişim ve sosyalleşme sağlayan etkinlikler düzenlenebilir. Tübitak projeleri gibi çocukların aktif olarak katılabilecekleri bilimsel etkinlikler düzenlenebilir.
- Öğrencilerin sorumluluk sahibi olması ve sosyalleşmesi için, okul dışı sosyal sorumluluk alma imkanı oluşturulmalı ve toplumsal alanda bazı farklı etkinliklere iştirak etmesi sağlanmalıdır.
- İstenmeyen davranışları en baştan önleyen ve negatif etkisini aza indirdiği için önleyici ve gelişimsel rehberlik kavramı öne çıkaran rehberlik servisi okullarda işlevsel hale getirilmelidir.
- Anne-babalar sınıfta istenmeyen davranışlar hakkında bilgilendirilmeli ve destekleri alınmalıdır.
- Okullarda yöneticilerin, öğretmenlerin, öğrencilerin ve ailelerin karşılaştıkları sorunlar belirlenmeli ve çözümüne yönelik öneriler geliştirilip uygulanmalıdır.
- Gerek öğretmenlere, gerek okul müdürlerine düzenlenecek olan hizmetiçi eğitimlerde program içeriği oluşturulurken sınıf yönetimi kesinlikle yer almalı, liderlik eğitimi ders konusu olarak verilmelidir.
- Sınıfı yönetmekte sıkıntı çeken ve öğrencilerine olumsuz uygulama eğilimi olan öğretmenler yeniden eğitime alınmalıdır.
- Öğretmen gelişimine yönelik çalışmalar yapılmalıdır.
- İl ve İlçe Milli Eğitim Müdürlükleri ile MEB tarafından, yöneticilerin ve öğretmenlerinin rehberlik ve sınıf yönetimleriyle ilgili sorumluluklarını yerine getirmeleri ve görevlerini sağlıklı bir şekilde yapıp yapmadıkları sürekli olarak denetlenmeli ve takip edilmelidir.
- Sınıf yönetimi alanında öğretmenlerin ve okul müdürlerinin istifadesi için yayınlar arttırılmalı ve daha fazla araştırma yapılmalıdır.
- Bu çalışmada öğretmenlerin kullandıkları çözüm stratejilerine ait çalışmalar incelenmiş olup, aynı şekilde bir çalışma da okul yöneticilerinin algılarına yönelik yapılabilir.
- Farklı il ve ilçelerdeki temel eğitim ve ortaöğretim okullarında da buna benzer bir araştırma yapılabilir.
- Benzer bir araştırma, özel temel ve ortaöğretim öğretmenleri ile yapılabilir.
- Öğretmenlerin sınıf yönetimlerini güçlendirmek amacıyla hizmet içi eğitim programlarında

kriz, çatışma çözüm stratejileri ve bunların çözümüne yönelik motivasyon araçları hakkında eğitim programları düzenlenmeli ve düzenlenen programların öğretmen davranışları üzerindeki etkisi ileri araştırmalarda incelenmelidir.

- Eğitim yönetimi alanında yüksek lisans ve/veya doktora yapmış olan temel ve ortaöğretim öğretmenleri ile eğitim yönetimi yüksek lisans ve/veya doktora yapmamış temel ve ortaöğretim okul öğretmenlerinin sınıf yönetim becerilerine sahip olma düzeyleri açısından karşılaştırılabilir.
- Bu araştırma nitel olarak yapılmıştır. Daha çok katılımcıyı içeren nicel verilerin irdelenebilmesi açısından aynı çalışma nicel olarak da yapılabilir.

KAYNAKÇA

- Aydın, A. (2007). *Sınıf Yönetimi*. İstanbul: Alfa Yayınları.
- Aytekin, H. (2000). *Sınıf Yönetimi ve Disiplinle İlgili Kurallar Geliştirme ve Uygulama*. Leyla Küçükahmet (Editör). *Sınıf Yönetimi*. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Başar, H. (2004). *Sınıf Yönetimi*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Celep, C. (2004). *Sınıf Yönetimi ve Disiplini*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Çelik, V. (2003). *Sınıf Yönetimi*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Demirtaş, H. (2005). *Sınıf Yönetiminin Temelleri*. Hüseyin Kıran (Editör). *Etkili Sınıf Yönetimi*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Erdoğan, İ. (2001). *Sınıf Yönetimi Ders, Konferans, Panel ve Seminer Etkinliklerinde Başarının Yolları*. İstanbul: Sistem Yayıncılık.
- Gordon, T. (1996). *Etkili Öğretmenlik Eğitimi*. (Çev. E. Aksay). İstanbul: Sistem Yayıncılık.
- Gürsel, M. (2005). *Eğitim Yöneticisinin Yeterlilikleri: Endüstri Meslek Lisesi Müdürlerinin Yeterliliklerine İlişkin Bir Araştırma*. Konya: Eğitim Kitapevi Yayınları.
- İlgar, L. (1996). *Eğitim Yönetimi, Okul Yönetimi, Sınıf Yönetimi*. İstanbul: Beta Basım Yayınları.
- İlgar, L. (2007). *İlköğretim Öğretmenlerinin Sınıf Yönetimi Becerileri Üzerine Bir Araştırma, Yayımlanmamış Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi, İstanbul*.
- Miles, M.B. and Huberman, A.M. (1994). *Nitel Veri Analizi: Genişletilmiş Bir Kaynak Kitap*, Ankara: Pergem A Yayıncılık.
- Ök, M., Göde. O. ve Alkan. V. (2000). *İlköğretimde Öğretmen-Öğrenci Etkileşiminde Sınıf Yönetimi Kurallarının Etkisi, Milli Eğitim Dergisi, 145, 20-24*.
- Özdemir, İ. E. (2004). *Sınıf Yönetimi*. Ankara: Asil Yayın Dağıtım.
- Öztürk, B. (2002). *Sınıfta İstenmeyen Davranışların Önlenmesi ve Giderilmesi*. Emin Karip (Editör). *Sınıf Yönetimi*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Özyürek, M. (1996). *Sınıfta Davranış Yönetimi*. Ankara: Karatepe Yayınları.
- Patton, M. Q. (2005). *Qualitative Research*. New York: John Wiley & Sons, Ltd.
- Sarı, H. (2002). *Özel Eğitime Muhtaç Öğrencilerin Eğilimleriyle İlgili Çağdaş Öneriler*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Sarıtaş, M. (2003). *Sınıf Yönetimi ve Disiplini İle İlgili Kurallar Geliştirme*. Leyla Küçükahmet (Editör). *Sınıf Yönetiminde Yeni Yaklaşımlar*. Ankara: Nobel Yayınları.

Terzi, A. R. (2002). Sınıf Yönetimi Açısından Etkili Öğretmen Davranışları, *Milli Eğitim Dergisi*, 155-156: 162-169.

Turan, S. (2003). *Sınıf Yönetiminin Temelleri*. Mehmet Őişman ve Selahattin Turan (Editörler). *Sınıf Yönetimi*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.

Turan, S. (2006). *Sınıf Yönetimi*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.

Yıldırım, A. ve H. Şimşek (2008). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.